

TÜRKİYE SELÇUKLULARI'NDA HEDİYE VE HEDİYELEŞME - I

Mehmet ERSAN

Hediye verme ve kabul etme, hemen her toplumda görülen ve geçmişi insanlık tarihi kadar eski olan bir davranıştır. Hediye deyince bugün, insanların birbirini hatırladığını ve değer verdiğini göstermek, gönül almak, nezaket ve hürmet ifadesi gibi sebeplerle, karşılık beklemeden verilen nesnelere akla gelmektedir. Bunun yanında, ilişkileri düzeltme, geliştirme ve benzeri beklentiler dolayısıyla verilen hediyeler şekillerinin de bir hayli yaygın olduğu görülmektedir¹. Ortaçağ Türk Devletleri'nde ise armağanlar, akraba, dost, tâbi ve metbûlar arasında sevgi, hürmet, zafer kutlama, barış, yardım ve hakimiyeti taatına gibi düşünceler ile alınıp verilen eşya ve canlılar olarak görülmektedir. Bu eşya ve canlıların cinsi, türü ve sayıları, verildikleri dönem ve toplumun değer yargılarına göre değişmektedir².

Türkiye Selçuklu Sultanları'nın da, dışarıda komşu hükümdarlara, içeride de devlet adamları, alimler, şairler, müneccimler ve bu gibi kimselere çeşitli armağanlar sundukları ve onlardan gelen hediyeleri kabul ettikleri görülmüştür. Biz bu konuyu Türkiye Selçuklu Sultanları'nın komşu hükümdarlara gönderdikleri ve onlardan aldıkları armağanlar ile Sultanların devlet adamlarına, alimlere, şairlere, vb. kimselere verdikleri ve onlardan aldıkları armağanlar olmak üzere iki ayrı çalışmada değerlendirdik³.

Bu makalemizde Türkiye Selçuklu Sultanlarının komşu hükümdarlara sundukları ve komşu hükümdarlardan kendilerine gelen armağanların hangi vesile ile gönderildiklerini; ayrıca gönderilen armağanların cinsi ve bundan hareketle, o dönemde revaçta olan armağanları tespit etmek istiyoruz.

Ancak burada hatırlatılması gereken bazı hususlar vardır. Yaptığımız bu çalışma sırasında kullandığımız kaynaklar, bir çok yerde, hükümdarlar arasında cereyan eden münasebetleri naklederken, gönderilen armağanlar bahsinde “ağır hediyeler” “zengin hediyeler” veya “hediye” şeklinde kapalı bir ifade kullanmaktadır. Söz konusu kaynaklarda geçen bu türden bilgileri değerlendirme dışında tuttuk. Diğer taraftan hakimiyet sembollerinden meydana gelen “hil'at”, gönderilen hediyeler arasında sıkça zikredilmektedir. Bundan dolayı gönderiliş maksadını göz önünde tutarak hil'at'ı, “armağan” olarak değerlendirdik.

¹ Armağan ile ilgili olarak bkz. Ali Bardakoğlu, “Hediye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XVII, İstanbul 1998, 151.

² Şükrü Elçin, “Türklerde Atın Armağan Olması”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Ankara 1964, S. I, 143.

³ Bu konudaki ikinci makalemiz, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı XV'de yayınlanacaktır.

Türkiye Selçukluları'nın siyasi tarihi gözönünde tutulduğunda akla ilk önce Bizans gelmektedir. Bundan dolayı Selçuklu Sultanları'nın komşu hükümdarlar ile hediyeleşmesine Bizans ile başlamayı uygun gördük.

Bizans: 1075 yılında İznikte I. Süleymanşah tarafından kurulan Türkiye Selçukluları'nın, ilk siyasî münasebetleri Bizans ile olmuştur. İncelediğimiz kaynaklarda, başlangıçta taraflar arasında vuku bulan görüşmeler ve yapılan antlaşmalar sırasında sunulan armağanlar, "ağır hediyeler" şeklinde kapalı bir ifade ile kaydedilirken, 1116 yılına gelindiğinde Afyonkarahisar civarında yapılan savaştan sonra, Bizans İmparatoru Alexios I. Komnenos (1081-1118)'un, Şahinşah (1110-1116)'a, değerli bir at ve yüklü miktarda para⁴ ile uzun bir şamdan⁵ armağan ettiği görülür⁶.

1152-53 yılına kadar geçen süre içerisinde taraflar arasında teati olunan hediyeler yine kapalı ifadeler ile geçitirilirken, sözü edilen yılda, Bizans imparatoru Manuel I. Komnenos (1143-1180)'un, Sultan I. Mesud (1116-1155)'a iki kez hediyeler gönderip Ermeniler'e karşı savaşa teşvik ettiğini Papaz Grigor kaydetmektedir. İmparator'un gönderdiği ilk hediyelerin neler olduğunu açıkça yazmamakla birlikte, ikinci defa gönderdiği hediyeler için "daha büyük miktarda altın ve gümüş meblağlar" şeklindeki ifadesinden⁷, ilkinde de altın ve gümüşün gönderildiği anlaşılmaktadır. Buradaki altın ve gümüş tabirlerinin para mı yoksa maden halinde mi olduğu belli değil ise de biz bunları para olarak kabul etmekteyiz.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin tarihi boyunca zaman zaman Sultanlar'ın ve şehzadelerin çeşitli sebeplerden dolayı İstanbul'a gittikleri bilinmektedir. Bunlardan birisi olan II. Kılıçarslan (1155-1192), kendisine karşı oluşturulan ittifakın merkezi durumunda bulunan İstanbul'a gittiğinde (1162), İmparator Manuel tarafından iyi karşılanmış ve onun verdiği değerli armağanları kabul etmiştir. Yine İmparator tarafından Sultan'a, bir çok altın ve gümüş sikke yanında, muhteşem giysiler, gümüş vazolar ve altın kadehler, değerli kumaşlar ve mücevherler armağan olarak verilmiştir⁸. Abû'l-Farac'a göre, II. Kılıçarslan, burada sekiz gün kalmıştır. Bu zaman zarfında kendisine hergün, gümüş ve altın tabaklar içinde iki öğün yemek gönderilmiştir.

⁴ Anna Kommena, *Alexiad*, Türkçe terc. Bilge Umar, İstanbul 1996, 497-499

⁵ *Kommena*, 500. Anna Kommena, bu şamdan'ın Şahinşah'ın kör edilmesinde kullanıldığını kaydediyor. Bkz. Aynı yer.

⁶ Ayrıca bkz. Johannes Zonaras, *Chronique*, Almanca terc. Erich Trapp, *Militärs und Höflinge im Ringen um das Kaisertum Byzantinische Geschichte von 969 bis 1118 Nach der Chronik des Johannes Zonaras*, Graz-Wien-Köln 1986, 177-178.

⁷ Urfalı Mateos, *Vekayinâme*, Türkçe ter., Hrant D. Andreasyan, *Urfalı Mateos Vekayi-Nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, Ankara 1987, 2. Baskı, 307-308. Ayrıca bkz. Urfalı Vahram, *Kilikya Kralları Tarihi*, Türkçe ter. Hrant D. Andreasyan, 12 (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha); Simbat, *Vekayinâme*, Türkçe ter. Hrant D. Andreasyan, 56. (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha).

⁸ Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, Türkçe ter. Fikret Işıltan, Ankara 1995, 81-83.

Tabakları iade etmeye mecbur tutulmadığı için bunlar Sultan'ın yanında kalmıştır. Daha sonraki yemeklerin de yine altın ve gümüş tabaklar içinde gönderildiğini nakleden kaynağımız, en son günde İmparator ile Sultan'ın bir masa başına geçtiğini ve bütün tabaklar ile masanın tezyinatının Sultan'a armağan edildiğini kaydetmektedir⁹. Papaz Grigor ise Manuel'in, II. Kılıçarslan'a sunduğu hediyeleri, "çok miktarda altın ve gümüşü hamilen kendi şehrine döndü"¹⁰ ifadesiyle, diğer kaynakları teyit etmektedir¹¹.

II. Kılıçarslan ile Manuel'in, Myriokephalon savaşı öncesi ve sonrasında yapılan görüşmeler sırasında birbirlerine hediyeler sundukları görülmektedir. II. Kılıçarslan, aralarında daha önce yapılmış olan barış anlaşmasının yenilenmesi teklifini götürmek üzere Emir Süleyman'ı elçi olarak görevlendirirken, İmparator Manuel'e armağan olarak da "yürük atlar" göndermiştir¹². Ancak yapılan müzakerelerden bir netice alınmamıştır¹³. Myriokephalon Zaferi'nden sonraki görüşmelerde Selçuklu Sultanı, İmparator'a, armağan olarak gümüş eyer takımı ile birlikte törenlerdeki yürüyüşler için yetiştirilmiş olan bir at ve çok uzun, iki yanı keskin bir kılıç armağan etmiştir. Buna karşılık Bizans İmparatoru da, Sultan'a zırhı üzerinde taşıdığı sarı renkli ve purpurlu, altın işlemeli çiçeklerle süslü giysisi¹⁴ yanında altın, gümüş, at, çeşitli eşyalar ve bir rivayete göre de 100.000 altın hediye etmiştir¹⁵.

Selçuklular'ın Batı Anadolu'daki fetih hareketleri, İmparator Manuel'in, 1180 yılında ölümünden sonra da devam etmiştir. 1185 yılında tahta çıkan Isaakios II. Angelos (1185 -1195), II. Kılıçarslan'a gönderdiği zengin hediyeler ve yıllık vergi sayesinde bu fetih hareketlerini önlemek istemiştir¹⁶.

II. Kılıçarslan'dan sonra 1192 yılında sultan olan, ancak 1196 yılında tahtını kardeşi Rükneddin Süleymanşah'a terketmek zorunda kalan I. Gıyaseddin Keyhüsrev ile İmparator Alexios III. Angelos (1195-1203) arasında teati olunan armağanlar da dikkat çekicidir. Her ne kadar I. Gıyaseddin Keyhüsrev, o sırada tahttan indirilmiş bir kimse ise de, vaktiyle "Sultan" olarak devletini temsil etmiş olduğundan taraflar arasındaki gerçekleşen hediyeleşmeyi burada zikretmeden geçemedik. 1196 yılında İstanbul'a gelen I. Gıyaseddin Keyhüsrev, kendisini ilk kabulünde İmparator'a bir takım

⁹ *Abū'l-Farac*, 399.

¹⁰ *Mateos*, 334.

¹¹ II. Kılıçarslan'ın İstanbul'a gelişi ve İmparator tarafından karşılanması hakkında geniş bilgi için bkz. Kinnamos, *Khronographia*, Fransızca terc. J. Rosenblum, *Chronique*, Paris (Nice) 1972,136-138.

¹² Niketas, Türkçe ter. 85; Turan, *Türkiye Tarihi*, 206.

¹³ Yapılan görüşmeler ile ilgili olarak bkz. *Kinnamos*,188 vd.

¹⁴ *Niketas*, Türkçe ter. 131.

¹⁵ *Anonim Selçuknâme*, nşr. Feridun Nafiz Uzluk, Ankara 1952, 39;Türkçe terc. Feridun Nafiz Uzluk, Ankara 1952, 25;Turan, *Türkiye Tarihi*,209.

¹⁶ Niketas Choniates, *Historia*, Almanca terc. Franz Grabler, *Abenteurer Auf dem Kaiserthron Die Regierungzeit der Kaiser Alexios II., Andronikos und Isaak Angelos (1180-1195) aus dem Geschichtswerk des Niketas Choniates*, Graz-Wien-Köln 1958, 170-171.

kıymetli armağanlar ve altın işlemeli elbiseler takdim etmiştir¹⁷. Alexios III. Angelos ise misafirine gösterişli atlar, Saklatun (Iskarlat) kumaşlar¹⁸, Rum ipeklileri, Dakyanus keseleri¹⁹, Kıpçak köleler, cariyeler, ev ve mutfak aletlerinden oluşan çok miktarda armağanlar sunmuştur²⁰.

Bizans İmparatorları ile Türkiye Selçuklu Sultanları arasında vuku bulan hediyeleşme ile ilgili olarak tespit edebildiğimiz son armağanlar, 1211 yılında Alaşehir civarında vukubulan savaştan sonra gönderilenlerdir. I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in şehit düşmesiyle neticelenen Selçuklu-Bizans savaşından sonra İmparator Theodoros I. Laskaris (1204-1222), dostluk münasebetleri kurmak için bir elçilik heyetini ve savaş sırasında esir düşen Çaşnigir Emir Seyfeddin Ay-aba'yı Sultan I. İzzeddin Keykavus (1211-1220)'a gönderirken, mücevherler, amberler, köleler, cariyeler, altın işlemeli taslar, altın sırmalı ve atlas melikî ve madeni elbiseler, görkemli atları da armağan etmiştir²¹. İmparator'un elçilik heyetini iyi bir şekilde kabul eden I. Keykavus, karşılık olarak bir elçilik heyetini, yine Emir Seyfeddin Ay-aba'nın başkanlığında, armağanlarla I. Laskaris'e göndermiştir²².

Taraflar arasındaki hediyeleşmelerin daha sonraki, bilhassa Anadolu'nun

¹⁷ I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in İstanbul'a gelişi ile ilgili olarak bkz. Niketas Choniates, *Histoire*, Almanca terc. Franz Grabler, *Die Kreuzfahrer Erobern Konstantinopel Die Regierungszeit der Kaiser Alexios Angelos, Isaak Angelos und Alexios Dukas, die Schicksale der Stadt nach der Einnahme sowie das "Buch von den Bildsäulen"* (1195-11206), Graz-Wien-Köln 1958, 92 vd; Turan, *Türkiye Tarihi*, 270.

¹⁸ İtalyanca Scarlato isminden; has boyalı ve pek kırmızı ve pek parlak bir cins eski Venedik Çuhasının adı. Bkz. Reşat Ekrem Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara 1967, 133.

¹⁹ Hıristiyanlara yaptığı işkenceyle şöhret kazanmış olan İmparator Dakyanus (Decius)'dan adını almıştır. Bkz. *İbn Bibi*, Türkçe ters. I. 75, dpn. 243.

²⁰ İbn Bibi, *El-Evamirü'l-Ala'ie fi'l-Umuri'l-Ala'ie*, (Tıbbî Basım), Hazırlayan Adnan Sadık Erzi, Ankara 1956, 56-57; Türkçe terc. Mürsel Öztürk, *El-Evamirü'l-Ala'ie fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçuk Name)*, I, Ankara 1996, 75.

²¹ *İbn Bibi*, 130-131; Türkçe terc. I, 152; Georgios Akropolites, *Historia*, Almanca terc. Wilhelm Blum, *Die Chronik*, Stuttgart 1989, 76-77; İmparator Laskaris'in elçilik heyetini iyi bir şekilde kabul eden I. İzzeddin Keykavus, yine bir elçilik heyetinin başında Emir Seyfeddin Ay-aba'yı armağanlarla birlikte İmparatora göndermiş ve I. Keyhüsrev'in nâşını Konya'ya götürmüştür. Krş *İbn Bibi*, 131-132; Türkçe terc. I, 153. Türkiye Selçuklu Sultanları ile Bizans İmparatorları arasındaki hediyeleşmeler, daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev ile İmparator III. Johannes Vatatzes arasındaki görüşmeler sırasında teatî olunan armağanlardan başka, Anadolu'da Moğol zulmünün hüküm sürdüğü yıllarda, İlhanlılar'dan kaçan Sultan İzzeddin'in iki kez Bizans'a sığınması söz konusudur. İlk ziyaretinde Bizans'dan aldığı yardım ile Orta Anadolu'da hakimiyeti ele geçirmeyi başaran Sultan İzzeddin, bu hakimiyetini uzun süre devam ettiremediğinden, ailesiyle birlikte tekrar İstanbul'a sığınmıştır. Bizans imparatoru onu, Sultanlara yaraşır bir şekilde karşılamıştır. Bkz. Mahmud Aksarayî, *Müsameretü'l-Ahbar*, nşr. Osman Turan, Ankara 1944, 70; Türkçe terc. M. Nuri Gençosman, Ankara 1943, 158.

²² *İbn Bibi*, 131-132; Türkçe ter. I. 153.

Moğollar'ın idaresi altına girdikten sonraki dönemde de devam etmiştir. Ancak incelediğimiz kaynaklarda, verilen armağanların neler olduğu hususunda ayrıntılı bilgiye rastlayamadık²³.

Hilafet Makamı: Türkiye Selçuklu Sultanları, daha devletin kuruluşundan itibaren tahta çıktıklarında, "Sultan" unvanlarını zamanın halifesine tasdik ettirme ihtiyacını duymuşlar, halifeler de gönderdikleri hakimiyet âlâmetleriyle onların sultanlıklarını tasdik etmişlerdir²⁴. Selçuklu Sultanları'nın Halifelere gönderdikleri ve Halifelerden aldıkları hediyeler ile ilgili olarak tespit edebildiğimiz detaylı bilgiler, I. İzzeddin Keykavus ve I. Alaeddin Keykubad (1220-1237) zamanına aittir. Türkiye Selçuklu Sultanları, kazandıkları zaferleri komşu hükümdarlara olduğu gibi, Halifelere de bildirmektedirler. Nitekim I. İzzeddin Keykavus, Sinop'un fethini bildirmek üzere Mecdeddin İshak'ı çok sayıda mücevher, altın sırmalı Rumî kumaşlar, atlaslar, Rus ketenleri, Kıbrıs malı kadın giysileri ve örtüler, çok sayıda gulam ve cariye, iğdişler, Arap atları, rahvan merkepler ve Buhti develer²⁵, altın haçlar ve gümüş tabaklardan meydana gelen armağanları, Hilafet makamına göndermiştir²⁶.

Buna karşılık Halife Nasır Li-Dinillah, üzerinden çıkardığı bir mürüvvet kemeri ile doğruluk şalvarı ve bir fütüvvet mektubunun yanında, bir imâme, özenle dikilmiş bir derviş cübbesi, şeriat hükümlerini yaymayı tavsiye eden bir saltanat menşurunu Sultan'a göndermiştir. Ayrıca altın ve gümüş nallarla nallanmış, koşumları altın işlemeli, eyeri kıymetli taşlarla süslenmiş beş rahvan katır, eyerlerinin çıkıntısı altından, örtüsü siyah atlastan olan beş Arap atı, on Hicazî yolcu devesi, billur ve akik taşlar, ince nefis örtüler, misk kutuları, amber kaplarıyla dolu sandıklar, yaban eşeği, zürafa, kartal gibi yaban hayvanların yanında kıymetli elbiseler, ipekli ve pamuklu kumaşlar, Şufteri-yi Haydarî²⁷ giyecekler, İskenderiye'de dokunan altın işlemeli döşemelikler, Hicaz ve Şam taraflarının kıymetli eşyasından ve Hint mamûlü mallardan meydana gelen çeşitli eşyaları I. İzzeddin Keykavus'a armağan etmiştir²⁸.

Halife Nasır Li-Dinillah tarafından I. Alaeddin Keykubad'a, gönderilen ilk armağanlar onun tahta çıkışı münasebetiyedir. Halife, Sultan'a hil'at, Bağdat'ta hazırlanmış ve kenarı Halife'nin imâmecileri tarafından örülmüş olan bir imâme, murassa yularlı ve başlıklı, üzengisi süslenmiş ve nalı altından olan binek katırı ve saçlı dolu tabakları göndermiştir²⁹.

Diğer taraftan Halife Nasır Li-Dinillah, Moğol istilasına karşı askerî yardım

²³ Mesela krş. *Akropolites*, 112-114, 158-160.

²⁴ Halife tarafından I. Süleymanşah, I. Mesut ve Rükneddin Süleymanşah'a gönderilen hakimiyet âlâmetleri için bkz. *Aksarayî*, 29,31 Türkçe terc. 126,128; Turan, *Türkiye Tarihi*, 63,263.

²⁵ Çift hörgüçlü Asya devesine fâlic veya buht adı verilir. Bkz. Ahmet Önkâl-Nebi Bozkurt, "Deve", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IX, İstanbul 1994,223.

²⁶ *İbn Bibi*, Türkçe terc. I,176.

²⁷ Batı İran'da bulunan Şufter şehrinde dokunan kumaş. Bkz. *İbn Bibi*, Türkçe terc. I,179, dpn.471.

²⁸ *İbn Bibi*, 155, 158-159; Türkçe terc. I,176,179-180.

²⁹ *İbn Bibi*, 232-233; Türkçe terc. I, 251; Turan, *Türkiye Tarihi*, 330.

istemek amacıyla Muhiddin İbnü'l-Cevzi'yi, I. Alaeddin Keykubad'a elçi olarak gönderirken, kıymetli hil'atler, pelerin, siyah sarık, altın nalla nallanmış cevahir kakma tokalı bir katır, süslenmiş altından alet ve edavatı da hediye etmiştir³⁰.

Eyyubiler: Türkiye Selçuklu Devleti ile Eyyubiler arasındaki münasebetler 1176 yılından sonra başlamış ve daha çok Anadolu'nun güneyinde ve Suriye'nin kuzey bölgesinde hakimiyet mücadelesi şeklinde gelişmiştir. Ancak burada söz konusu edeceğimiz ilk hediyeler, tahtını kardeşi Rükneddin Süleymanşah'a terketmek zorunda kalan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Haleb'i ziyareti sırasında verilmiştir. Halep hakimi Melik Adil'in kardeşi Melik Zahir, I. Gıyaseddin Keyhüsrev'e, atlar, doğulu köleler, Mısır kumaşları, İskenderiye elbiseleri, altın ve gümüşten oluşan armağanlar sunulmuştur. Buna karşılık Sultan da Melik Zahir'e kıymetli bir hil'at, eyeri ve başlığı bulunan atlar hediye etmiştir³¹.

Haleb'i ele geçirmek isteyen Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus, bu amacına ulaşmak için Samsat hakimi Melik Efdal'den istifade etmek istemiştir. Bu maksatla, 1205 yılı başlarında amcası el-Adil ile ilişkisini keserek I. Gıyaseddin Keyhüsrev'e tâbi olan³² ve hâlen bu durumunu muhafaza eden Samsat hakimi Melik el-Efdal'i, 1218'de huzuruna davet eden ve görüşmelerde bulunan I. Keykavus, ona altınlar, hil'atler, atlar ve silahlar armağan etmiştir³³.

I. İzzeddin Keykavus'dan sonra tahta çıkan I. Alaeddin Keykubad zamanında da Eyyubi Melikleri ile hediyeleşmeler devam etmiştir. I. Alaeddin Keykubad, Amid'i fethetmek için hazırlık yaptığı bir sırada, Eyyubi Melikleri ile Melik Kamil arasında da bir gerginlik mevcuttu. Eyyubi Melikleri'nden bir kısmı, Melik Kamil'in memleketlerini işgal edeceği endişesiyle, Sultan'a elçiler göndermekte ve ittifak yapmak istemekteydi. Bunlardan Haleb Eyyubi hükümdarı Melik Nasır, Alaeddin Keykubad'a elçi ve hediyeler yollayanlardandır³⁴.

Diğer taraftan Azerbaycan'da hakim olduktan sonra kendisine dostane mektuplar gönderen ve Moğollara karşı güvenilir bir müttefik olabilecek Celaleddin Mengüberti'nin, bir süre sonra Doğu Anadolu'da tehdidkâr bir tutum takınması ve Ahlat'ı muhasarası, Selçuklular ile Eyyubiler'in ortak hareket etmesini sağlamıştı. İttifak teklifi üzerine askerleriyle birlikte Sivas'a gelen Melik Eşref, Sultan ile bizzat görüşüp makamına çekildikten sonra, I. Alaeddin Keykubad'ın kendisine, şahane bir hil'at, başlığı ve takımları altından olan bir at, murassa altın ve gümüş aletler, araç ve gereçleri ihtiva eden armağan yüklerini kabul etti³⁵. Yassıçemen zaferinin kazanılmasından sonra da, I. Alaeddin Keykubad, Melik Eşref ile kardeşlerine 10

³⁰ *İbn Bibi*, 256-257; Türkçe terc. I, 276-277; Turan, *Türkiye Tarihi*, 333.

³¹ *İbn Bibi*, 43-45; Türkçe terc I, 61-63.

³² Ramazan Şeşen, "Eyyubiler Devleti", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, VI, İstanbul 1990, 346.

³³ *Abû'l-Farac*, 501; *İbnü'l-Esir*, XII, Türkçe terc. 306; Turan, *Türkiye Tarihi*, 316.

³⁴ Turan, *Türkiye Tarihi*, 388.

³⁵ *İbn Bibi*, 390; Türkçe terc I, 393.

şahane hil'at ile tam takımlı 10 soylu at hediye etmiştir³⁶.

I. Alaeddin Keykubad, daha sonra yine Melik Eşref'e, Oltu ile birlikte birkaç kaleyi vermiş, ayrıca ona, ikiyüz hil'at, altın takımlı at, cariyeye ve erkek köle (gulam), soylu yüz at ve yüz katır, yüz hizmetçi, boyunlarına kadar savaş araç-gereci yüklenmiş bin buhtî deve, bin top Rumî ipekli kumaş, Keykubadî sikkelerden ikiyüz kese (surre), hazinesi için 10 kutu dolusu inci gibi çeşitli kıymetli mücevheri armağan olarak göndermiştir³⁷.

Türkiye Selçukluları'nın, Moğol istilasına karşı bir ittifak ve müşterek bir ordu vücuda getirmek maksadı ile her türlü fedakarlığı göze alarak giriştikleri faaliyetler sırasında, saltanat naibi Şemseddin İsfehani'nin, milyonlarca altın ve gümüş para ile Halep'e ve diğer Eyyubi Meliklerine gönderildiğini de burada kaydetmek gerekir³⁸.

Harezmşahlar: XIII. yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye Selçukluları'nın doğu sınırlarında ortaya çıkan yeni bir komşu devlet ise Harezmşahlar'dır. 1225'de Tebriz'i kendine merkez yapan Sultan Celaleddin Mengüberti ile I. Alaeddin Keykubad'a arasındaki münasebetler, Sultan Celaleddin'in Selçuklu Sultanına gönderdiği elçi ve dostane bir mektup ile başlamıştır. Selçuklu Sultanı, Moğol istilasına karşı bölgedeki devletler arasında ittifak yapmanın gereğine inandığından Celaleddin'in bu davranışından çok memnun kalmış ve elçiyi (Kadı Mucirüddin Tahir) çok değer verdiği bir misafir gibi ağırlamış; ülkesine dönerken de Celaleddin Mengüberti'ye 10.000 altın, 30.000 akçe, 10 köle ve halayık, 10 at, 5 katır ve hilatleri armağan olarak göndermiştir³⁹.

Bununla birlikte Celaleddin Mengüberti'nin Doğu Anadolu'da fetihlere girişmesi, iki sultanın arasını açmıştır. Ancak Celaleddin'in, Ahlat'ı muhasara ederken gönderdiği elçileri Alaiye'de bulunduğu bir sırada kabul eden I. Alaeddin Keykubad, taraflar arasında yeniden dostluk kurulması ve Moğollara karşı ittifak oluşturulması ümidini koruyor olmalı ki, Celaleddin Harezmşah'a elçi olarak gönderdiği çaşnigir Şemseddin Altınaba ile birlikte otuz katır yükü atlas (saten) ve hatai kumaş, elbiseler, koyun ve sığır sürüleri, kunduz ve samur, mutfak, şaraphane ve çadır yüklü iki yüz görkemli Buhtî deve, altın, has hil'atler, altın eşya, altın saplı Hindî kılıçlar, murassa kemerler, çeşitli cins mücevherler ve nefis süs eşyaları, otuz kadar atlı gulam, yüz takımlı at ve yüz katır armağan etmiştir⁴⁰.

Moğollar: 1243 Köseadağ yenilgisinden sonra Selçuklu devlet adamlarının,

³⁶ *İbn Bibi*, 408; Türkçe terc. I, 411.

³⁷ *İbn Bibi*, 411; Türkçe terc. I, 413-414.

³⁸ Turan, *Türkiye Tarihi*, 431-432.

³⁹ *İbn Bibi*, elçinin Sivas'ta öldüğünü, fakat hediyelerin daha sonra emir sipehsalar Selahaddin ile Ahlat'ı kuşatmakta olan Celaleddin'e ulaştırıldığını kaydeder. Bkz. 373; Türkçe terc. I, 379; Krş. Turan, *Türkiye Tarihi*, 364, dñn.62.

⁴⁰ *İbn Bibi*, 374-375, 380-381; Türkçe terc. I, 379-380, 384-385; Alaeddin Ata Melik Cüveyni, *Tarih-i Cihangüşa*, Türkçe terc. Mürsel Öztürk, II, Ankara 1988, 148; Turan, *Türkiye Tarihi*, 368.

Moğol kumandanı Baycu ile yaptıkları anlaşmanın, Moğol hanı tarafından da tasdik edilmesi gerekmekte idi. Bu maksatla, ordugâhu Saray'da bulunan Batu Han'a, naib Şemseddin İsfehani'nin başkanlığında Amasya kadısı Fahreddin ve tercüman Mecdeddin Muhammed olmak üzere kıymetli mücevherlerden, nadide elbiselerden, şahane murassa kaplardan, soylu atlardan, eyeri altın, başlığı ve üzengisi mücevher kakmalı rahvan katırlardan ve Buhti develerden oluşan armağanlarla Kırım'a ve oradan Batu Han'ın huzuruna çıkarak, beraberlerinde getirdikleri hediyeleri sunmuşlardır. Yapılan görüşmelerden sonra geri dönerlerken Batu Han da, Selçuklu Sultanına verilmek üzere ok-yay, kılıç, mızrak, kaftan, murassa külah ve yarlıg gibi hakimiyet alametleri göndermiştir⁴¹.

1253 yılında Sultan Keykavus, kendi yerine kardeşi Alaeddin Keykubad'ı bir kaç devlet adamıyla beraber Mengü Han'a, bazı eşya ve malları armağan olarak göndermiştir. Ancak bu eşya ve malların neler olduğu kaynaklarımızda belirtilmemektedir⁴². Yine 1254-1255 yılında Baycu ve diğer noyanlardan sık sık elçilerin gelip kumandan, hatun ve askerler için hazineler miktarında para istemesini önlemek için Emir-i Dad Fahreddin Ali, ağır hediyelerden başka 100 bin sultani dirhem ile Batu Han'a gönderilmiştir⁴³.

1261 yılına gelindiğinde Sultan İzzeddin Keykavus, Fahreddin Ali ile birlikte İlhan'ın huzuruna varmak için yola çıktıklarında, Alıncak Noyan'ın büyük bir ordu ile Anadolu'ya geldiğini haber almışlar ve bu hareketleri sonuçsuz kalmıştır. Bununla birlikte her ne kadar İlhan'a sunulamamış olsa da bizim için yanlarına aldıkları armağanlar önem taşımaktadır. Onların, İlhan'a sunulmak üzere yanlarına aldıkları armağanlar mücevherlerden, altın eşyalardan, eğlence aletlerinden, savaş araç-gereçlerinden oluşmaktadır⁴⁴.

1276 yılında Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev, Muineddin Pervane ile Urmiye'de Abaka'nın huzuruna çıktıklarında Pervane, ağır hediyelerle birlikte 1266'da öldürülen Kılıçarslan'ın atını ve silahlarını da İlhan'a göndermek gibi bir harekette

⁴¹ *İbn Bibi*, Türkçe terc. II, 82-84; Turan, *Türkiye Tarihi*, 450-451.

⁴² *İbn Bibi*, 607-608; Türkçe terc II, 135-136; *Aksarayi*, Türkçe terc 134; *Abu'l-Farac*, II, 559-560; Turan, *Türkiye Tarihi*, 472; Karatay ve vezir İzzeddin Muhammed, Kılıçarslan ve Keykubad ile Kayresi'de kalıp Sultan İzzeddin Keykavus'u maiyeti ile birlikte Mogolistan'a yolcu ettiler (1254). Ancak onlar Sivas'a vardığında Karatay'ın öldüğü haberini alıp geri döndüler.

⁴³ *İbn Bibi*, 616-618; Türkçe terc II, 142-143; Turan, *Türkiye Tarihi*, 476.

⁴⁴ *İbn Bibi*, 636-637, Türkçe terc II, 159-160; *Anonim Selçuknâme*, 54, Türkçe terc 35; *Aksarayi*, 67-70, Türkçe terc 156-158; Turan, *Türkiye Tarihi*, 495-497; Sultan İzzeddin Keykavus, Kılıçarslan ile görüşmek ve Alıncak Noyan'ın hareketin sebebini öğrenmek ve mümkün olursa münasebetleri düzeltmek maksadıyla vezirini Aksaray'a göndermiştir. Ancak İzzeddin Keykavus, Aksaray'dan haber beklerken, Fahreddin'in, Kılıçarslan'ın vezirliğini kabul ettiğini, Alıncak Noyan'ın geceleyin taarruz maksadıyla Aksaray'dan Obruk Hanı'na vardığını haber almış ve memleketin müdafiasını emirlerine bırakıp, Antalya'ya çekilmiştir. Baybars'a elçi gönderip yardım isteyen Sultan, Moğollar'ın durumdan haberdar olması üzerine gemiyle İstanbul'a gitmiştir (1262).

bulunmuştur⁴⁵.

Bunların dışında da, gerek bizzat Selçuklu Sultanları, gerekse Sultanı temsilen gönderilen şehzadeler ve devlet adamları, çeşitli vesileler ile Moğol Hanları'nın ve İlhanlar'ın huzuruna çıkmış ve onlara armağanlar sunmuşlardır. Ancak kaynaklarda çoğu zaman bu hediyelerin neler olduğu açıkça ifade edilmemiştir⁴⁶.

Ermeniler: Çukurova bölgesinde kurulmuş olan Kilikya Ermeni Kralları ile Türkiye Selçuklu Sultanları arasında hediyeleşmeler söz konusudur. I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Rükneddin Süleymanşah tarafından tahttan indirildikten sonra Çukurova bölgesine geldiğinde, bölgede hakim olan Kilikya Ermeni prensi Leon, kendisini karşılamış ve Avrupa'nın en çok tutulan mallarından ve tacirler tarafından bölgeye getirilen nefis kumaşlardan hediyeler takdim etmiştir⁴⁷. Prens Leon'un takdim ettiği hediyelere mukabil, I. Gıyaseddin Keyhüsrev, ona hil'at ve bir at armağan etmiştir⁴⁸.

Diğer taraftan taht mücadelesi yapan ve Kayseri'de Alaeddin Keykubad tarafından kuşatılan İzzeddin Keykavus, Ermeni kralı Leon'a, 12 bin Mısır Dinarı değerindeki mücevherli baş sargısını (destarçe), sefer akçası (nalbaha) olarak vererek müttefikleri ayırma yolunu tutmuştur⁴⁹. Daha Emir-i Ahur Zeyneddin Başara, Keykubad'ın Kayseri kuşatmasını kaldırmak zorunda kaldığını Leon'a haber verirken, Arap ve Frenk atlarından, altın ve gümüş kaplardan ve ıskarlat kumaşlarından çok miktarda armağanı da beraber göndermiştir⁵⁰.

Ermeni kralı Leon, kendisini 1216'da ağır bir mağlubiyete uğratan I. İzzeddin Keykavus ile barış yapılabilmesi ve yeniden dostluk münasebetlerinin kurulabilmesi için altından, gümüşten, meclis levazımından, üzerlerinde altın işlemeli eğerler bulunan soylu atlardan, rahvan katırlardan, soylu frenk cariyelerden, ıskarlat kumaşlardan, para keselerinden, doğan ve şahinlerden oluşan çok miktarda hediye hazırlayıp Sultan'a göndermiştir⁵¹. Ermeni kralı Leon'un bu davranışına karşılık olarak I. İzzeddin Keykavus, ona hil'at ve at (cenibet) armağan etmiştir⁵².

Türkiye Selçukluları, Moğollar'a karşı müttefik arayışındayken, Kilikya Ermenileriyle de görüşülmüştür. Kayseri'de bulunan Sultanın yanına gelen Baron Konstantin, izzet ve ikramla karşılanmış, gönderecekleri yardıma karşılık birçok

⁴⁵ *Baybars Tarihi*, 56; *İbn Bibi*, 643-650; Türkçe terc. II, 164-168; Turan, *Türkiye Tarihi*, 531.

⁴⁶ Krş. Reşidüddin, *Camii't-Tevarih*, nşr. Abdülkerim Ali oğlu Alizâde, Bakü 1957, 65-66; nşr. K. Jahn, *Tarih-i Mübarek Gazani*, London 1940, 120-121; Yunini, *Zeyl Miratu'z-Zaman*, II, Haydarabad 1955, 113-114, 347; *Abu'l-Farac*, II, 545-546; *İbn Bibi*, 552, 596-597, 643; Türkçe terc II, 90, 127-128, 165; *Cüveyni*, I, 267; Aksarayı, 39, 60-63; *Anonim Selçuknâme*, 65; Türkçe terc. 44; Aksarayı, 137-139.

⁴⁷ *İbn Bibi*, 40, Türkçe ter I, 58.

⁴⁸ *İbn Bibi*, 40, Türkçe ter I, 58.

⁴⁹ *İbn Bibi*, 116-117, Türkçe ter I, 136-137.

⁵⁰ *İbn Bibi*, 119, Türkçe ter I, 139.

⁵¹ *İbn Bibi*, 169, Türkçe ter I, 189.

⁵² *İbn Bibi*, 171, Türkçe ter I, 190-191.

armağanlar ile ülkesine gönderilmiştir⁵³.

Diğerleri: Türkiye Selçukluları döneminde bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Suriye'de hüküm süren Beyler ve Melikler de zaman zaman Selçuklu Sultanlarına armağanlar sunmuşlardır. Biz bunlardan I. Gıyaseddin Keyhüsrev ile I. Alaeddin Keykubad'a sunulan armağanların neler olduğunu tespit edebildik.

Rükneddin Süleymanşah ile yaptığı taht mücadelesini kaybettikten sonra İstanbul'a gitmek isteyen, ancak Akşehir'de yolunu değiştirerek doğuya dönmek zorunda kalan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'e, seyahati sırasında misafir olduğu yerlerde Sultanlara yaraşır muameleler yapılmıştır. Sis (Bugünkü Kozan), Elbistan ve Malatya'dan sonra Haleb'e gelen I. Keyhüsrev, daha sonra Diyarbekir hakimi Melik Salih'i ziyaret etmiştir. Melik Salih, sabık Sultan'a çeşitli giyecekler, kumaşlar, altın ve gümüşten kıymetli ev aletleri, gulamlar, cariyeler, paralar, gösterişli atlar ve develerden oluşan hediyeler sunarken⁵⁴, Ahlat hakimi Melik Balaban ise, çok kıymetli eşyalar, 30 bin nakit dinar, 10 arap atı, 10 başlıklı ve eyerli katır, 10 cins deve, 5 gulam ile bir cariyeye hediye etmiştir. Buna karşılık I. Gıyaseddin Keyhüsrev de ona hil'at armağan etmiştir⁵⁵. Daha sonra yoluna devam eden sabık Sultan, Samsun'a geldiğinde, Canik Melikine içinde cübbe, aba, kemer ve külah bulunan bir torba hediye etmiştir⁵⁶.

I. Alaeddin Keykubad'a gönderilen hediyeler ise, Selçuklu Sultanının Doğu'da yaptığı fetihler ile alakalıdır. Artuklu Melik Mesud, öteden beri Türkiye Selçuklularına tâbi olan Diyarbekir Artuklularını, Eyyubilerin tâbiyeti altına sokmuştu. Ancak Selçukluların Fırat boylarında kazandığı zafetlerden sonra, kalan memleketlerini muhafaza etmek isteyen Melik Mesud, hatasından dolayı özür dileyip, I. Alaeddin Keykubad'a, çok kıymetli hediyeler göndermiştir. Bu hediyeler lâl'den, firuzeden, parlak incilerden, nadide eşyalardan, Hint ve Yemen kılıçlarıyla dolu sandıklardan, çinli erkek kölelelerden, panterlerden, değişik renkli elbiselerden, Tatar miski kutularından, amber ve kâfur şişelerinden oluşmaktadır⁵⁷.

Bunlardan başka Selçuklu Sultanlarının armağan sunduğu yabancı hükümdarlar da vardır. Aralarında daha önceye dayanan bir dostluk olan ve III. Haçlı Seferini gerçekleştiren Friedrich Barbarossa'ya, Konya kalesine geldiğinde hediyeler veren⁵⁸ II. Kılıçarslan, daha önce de Alman imparatoru Barbarossa'nın akrabası olan Saksonya dukası Henri'yi 1171'de Anadolu yolu ile Filistin'den Almanya'ya dönüşü sırasında Aksaray'da karşılamış, ona yanından ayrılırken hil'atler, ipekli kumaşlar, at ve parslar hediye etmişti⁵⁹. Diğer taraftan I. İzzeddin Keykavus'un, Sinop'un fethinden sonra,

⁵³ *Abû'l-Farac*, 541.

⁵⁴ *İbn Bibi*, 45, 48, Türkçe terc I, 63, 66.

⁵⁵ *İbn Bibi*, 48-49, Türkçe terc I, 66, 68.

⁵⁶ *İbn Bibi*, 50, Türkçe ter. I, 68.

⁵⁷ *İbn Bibi*, 291, Türkçe ter. I, 307.

⁵⁸ *Abû'l-Farac*, 454. Kaynağımız, verilen hediyelerin neler olduğundan söz etmemektedir.

⁵⁹ Arnoldi, *Chronica Slavorum*, nşr. G. H. Pertz, 1868, s. 23-25'den naklen. Turan, *Türkiye Tarihi*, 221.

bağlılık yemini eden Kir Aleksi'ye altın işlemeli elbiseden, mücevher kakmalı külahtan ve koşumlu atlardan meydana gelen şahane ve nefis armağanlar ile bir de hil'at verdiği görülür.

Türkiye Selçukluları ile Gürcüler arasında da çeşitli vesileler ile zaman zaman elçilerin gidip-geldiği bilinmektedir. Kaynaklar, ayrıntılı bilgi vermemekle beraber tarafların birbirine zengin armağanlar sunduklarını kaydetmektedir.⁶⁰

Sonuç olarak, eldeki verilere göre Selçuklu Sultanlarına gelen ve Sultanların gönderdikleri armağanları devletler bazında değerlendirmeye tâbi tutmak gerekirse, Selçuklu Sultanları'nın gönderdiği armağanlara nazaran, Bizans İmparatorları'nın gönderdikleri hediyelerin çok daha fazla ve kıymetli olduğu görülür. Selçuklu Sultanları armağan olarak at, gümüş eyer takımı, kılıç, işlemeli elbiseler (hil'at) gönderirken, Bizans imparatorları hem çok çeşitli, hem de çok değerli eşyalar göndermişlerdir. Bu durumu, Bizans'ın sürekli taaarruz halinde bulunan Türkiye Selçuklu Sultanlarını kazanma ve doğudan gelecek akılları en azından azaltma çabası olarak değerlendirebiliriz.

Halifeler ile olan hediyeleşmelerde ise, tarafların birbirine gönderdikleri armağanların kıymet olarak hemen hemen denk olması, karşılıklı bir saygının ifadesi olmalıdır.

Selçuklu Sultanları'nın Eyyubî Meliklerine gönderdikleri kıymetli armağanlar, Eyyubiler ile Selçuklular'ın bölgedeki hakimiyet mücadelesinde, kendi mevcudiyetini tehlikede gören Melikleri kazanma düşüncesinden kaynaklanıyor olmalıdır. Diğer yandan I. Alaeddin Keykubad'ın, Celaleddin Mengübürti'ye sunduğu değerli armağanlar da, Moğol tehlikesine karşı güvenilir bir müttefik bulma çabasının sonucudur.

Moğol Hanlarına ve İlhanlar'a gönderilen armağanlar, Anadolu'daki Moğol baskısını hafifletmek ve şehzadeler arasındaki taht mücadelesiyle alakalı görülüyor.

Burada dikkat çeken hususlardan birisi de, Selçuklu Sultanlarının Hilafet makamına, Harezmliler'e ve Moğollar'a zengin armağanlar gönderirken, Bizans'a "hil'at, at, eyer takımı, kılıç", Ermeni prensine "hil'at, at, baş sargısı, altın ve gümüş kaplar, kumaşlar", Canit Meliki'ne "cübbe, aba, kemer ve külah" gibi daha ziyade hakimiyet sembolleri hediye etmesidir.

Tarafların birbirine sundukları armağanları matbah, kılık-kıyafet, silah, kıymetli maden ve para, hayvanlar, süs eşyaları, kıymetli kokular şeklinde bir tasnife tâbi tutmak mümkündür. Bunlardan *matbah* eşyası olarak başta altın ve gümüş tabaklar, kadehler, altın işlemeli taslar, mutfak ve şaraphaneye ait çeşitli aletler; *kılık-kıyafet* olarak değerli kumaşlar, ketenler, döşemelikler, murassa kemerler, cübbe, aba, külah olmak üzere çeşitli giysiler ve örtüler; *silah* olarak başta kılıç ve eyer takımı olmak üzere çeşitli savaş araç-gereçleri; *kıymetli maden* ve para olarak her dönemde değerini koruyan altın

⁶⁰ Krş. M. Brosset, *Histoire de la Georgie I*, St. Petersburg 1879, 456, 501; *İbn Bibi*, 69; Türkçe terc. 90.

dışında sikkeler, mücevherler, akik taşlar, inciler, lâl, firuze; *hayvanlardan* başta at olmak üzere katır, merkep, deve, yaban eşeği, zürafa, kartal, koyun, sığır, kunduz, samur, panter, pars, doğan ve şahin; *süs eşyası* olarak mücevherler, gümüş vazolar ve uzun bir şamdan; *kıymetli kokulardan* ise amber, misk ve kafur en fazla göze çarpan armağanlardır. Bunların dışında yine köle (gulam), cariye ve halayıklar saymak mümkündür.

Hükümdarlar Arasında Teati Olunan Armağanların Listesi

Yıl	Gönderen	Alan	Armağanlar
1116	Alexios I. Komnenos	Şahinşah	at, para, uzun bir şamdan
1152-1153	Manuel I. Komnenos	I. Mesud	altın ve gümüş sikke
1162	Manuel I. Komnenos	II. Kılıçarslan	altın ve gümüş sikke, giysi, vazo, kadeh, kumaş, mücevher ve tabaklar
1171	II. Kılıçarslan	Saksonya dükası Henri	hil'at, ipekli kumaşlar, at ve parslar
1173	II. Kılıçarslan	Manuel Komnenos	I. yörük atlar
1176	II. Kılıçarslan	Manuel Komnenos	I. eğer takımı, at, iki yanı keskin kılıç
1176	Manuel I. Komnenos	II. Kılıçarslan	altın, gümüş, at ve çeşitli eşyalar
1196	Melik Zahir	I. G. Keyhüsrev	at, gulam, altın, gümüş, Mısır kumaşı ve İskenderiye elbiseleri
1196	I.G. Keyhüsrev	Melik Zahir	hil'at ve atlar
1196	Melik Salih	I. G. Keyhüsrev	giyecek, kumaş, ev aletleri, gulam, cariye, para, at ve develer
1196	Melik Balaban	I. G. Keyhüsrev	kıymetli eşyalar, nakit para, at, katır, deve, gulam ve cariyeler
1196	Leon	I. G. Keyhüsrev	kumaşlar ve Avrupa'nın tutulan malları
1196	I.G. Keyhüsrev	Leon	hil'at, at
1197	I.G. Keyhüsrev	Canit Meliki	cübbe, aba, kemer ve külah
1197	Alexios III. Angelos	I. G. Keyhüsrev	at, kumaş, ipekli, kese, gulam, cariye, ev ve mutfak aletleri
1197	I.G. Keyhüsrev	Alexios III. Angelos	altın işlemeli elbiseler
1211	Theodoros I. Laskaris	I. Keykavus	mücevher, amber, gulam, cariye, tas, elbise ve atlar
1212	I. Keykavus	Leon	mücevherli baş sargısı, arap ve frenk atları, altın ve gümüş kaplar, İskarlat kumaşlar
1214	I. Keykavus	Kir Aleksis	hil'at, elbise, mücevher kakmalı külah, koşumlu atlar
1214	I. Keykavus	Halife	mücevher, kumaş, atlas, keten, giysi ve örtü, gulam ve cariye, iğdiş, at, merkep, deve, altın haç ve tabaklar
1214	Halife	I. Keykavus	mürüvvet kemeri, doğruluk şalvarı, imâme, cübbe, katır, at,

Türkiye Selçuklularında Hediye ve Hediyeleşme-I

	Nasır Lidinillah		deve, eşek, zürafa, kartal, elbise, kumaş, giyecek, döşemelik, değerli taşlar, örtü, değerli kokular.
1217	Leon	I. Keykavus	altın, gümüş, meclis levazımı, at, katur, doğan, şahin, frenk cariyeleri, Iskarlat kumaşlar ve para keseleri
1217	I.Keykavus	Leon	hil'at, at (cenibet)
1218	I.Keykavus	Melik Efdal	altın, hil'at, at, silahlar
1220	Halife Nasır Lidinillah	I. A. Keykubad	hil'at, imâme, katur, saçı dolu tabaklar
1224	Halife Nasır Lidinillah	I. A. Keykubad	hil'at, pelerin, siyah sarık, katur, süslenmiş altından alet-edevat
1226	Melek Mesud	I. A. Keykubad	Hint ve Yemen kılıçları, lâl, firuze, inci, nadide eşyalar, , çimli köleler, panter, elbise, Tatar miskleri, amber ve kafur şişeleri
1226	I.A. Keykubad	C. Mengüberti	hil'at, altın, akçe, gulam, halayık, at, katur
1228	I.A. Keykubad	C. Mengüberti	hil'at, atlas (saten), hatai kumaş, elbise, koyun ve sığır sürüleri, kunduz, samur, buhti deve, altın, altın eşyalar, altın saplı Hindî kılıçlar, mürassa kemerler, mücevher, süs eşyaları, gulam, at ve katırlar
1229	I.A. Keykubad	Melik Eşref	hil'at, at, murassalı altın ve gümüş aletler
1230	I.A. Keykubad	Melik Eşref	hil'at, at, gulam, cariyeye, katur, buhti deve, ipekli, Keykubadî sikke, inci
1243	II.G. Keyhüsrev	Batu Han	mücevher, elbise, murassa kap, at, katur ve buhti develer
1243	Batu Han	II. G. Keyhüsrev	ok-yay, kılıç, mızrak, kaftan, murassa külah
1253	Keykavus	Mengü Han	eşya ve mallar
1261	İzzeddin Keykavus	Abaka	Mücevher, altın eşyalar, eğlence aletleri, savaş araç-gereçleri
1276	III.G. Keyhüsrev	Abaka	at, silah